

**Nemzetközi
Kapcsolatok
Multidiszciplináris
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Tétényi András

A Dél-afrikai Köztársaság: regionális hegemon

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Simai Mihály

akadémikus

Budapest, 2014

Világgazdasági Tanszék

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Tétényi András

A Dél-afrikai Köztársaság: regionális hegemon

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Simai Mihály

akadémikus

© Tétényi András

Tartalomjegyzék

1. Kutatási előzmények és a téma indoklása	4
2. Felhasznált módszerek	7
2.1. Az alkalmazott fogalmak definíciója	8
2.1.1. A regionális hegemón definíciója.....	8
2.2. A hipotézisek vizsgálatára alkalmazott módszerek.....	8
2.2.1. Adatgyűjtési módszerek	8
2.2.2. A nemzetközi szervezetekben való hatékony fellépés és a régiós érdekképviselőt vizsgálatának módszerei.....	10
2.2.3. Az afrikai békefenntartás vizsgálata.....	12
2.2.4. A régiós kereskedelem és befektetések vizsgálata	14
2.2.5. A nemzetközi fejlesztési együttműködés vizsgálata	15
2.2.6. Az alaphipotézisünk vizsgálata	15
2.3. A kutatás időbeli lehatárolása.....	16
3. Az értekezés eredményei.....	17
3.1. A disszertáció érvelésének és főbb következtetéseinek összefoglalása	17
4. Főbb, a disszertációban hivatkozott irodalmak	23
4.1. Irodalomjegyzék.....	23
4.2. Interjúalanyok.....	29
5. A szerző témában megjelent publikációi	30
5.1. Magyar nyelvű publikációk.....	30
5.1.1. Könyvfejezet:.....	30
5.1.2. Műhelytanulmányok	30
5.2. Angol nyelvű publikációk	30
5.2.1. Folyóirat cikk.....	30
5.3. Műhelytanulmányok.....	31
5.4. Konferencia, előadás	31

1. Kutatási előzmények és a téma indoklása

A világgazdaságban az elmúlt években alapvető átalakulásoknak lehettünk tanúi: 2008-tól kezdődően hol erősebb, hol gyengébb mértékben vehetőek észre a világgazdasági válság hatásai, és az úgynevezett újonnan iparosodott országok egyre jelentősebb szerepet töltenek be a világgazdaság működésében és a növekedés fenntartásában, miközben a fejlett államok csoportja a növekvő infláció és a recesszió felszámolásával küzd. Annak következtében, hogy az elmúlt lassan hat évben a fejlett országok mérsékelten voltak csak képesek megküzdeni a világgazdasági válság okozta problémákkal, 2014-re körülbelül átlagosan csak 3,4 százalékos növekedés prognosztizálható. Az Egyesült Államok és Japán 2009 és 2013 között éves szinten körülbelül 1,2 illetve 0,3 százalékkal növekedett, míg az euróövezet éves szinten 0,4 százalékkal zsugorodott. Ezek az adatok állnak szemben például a BRICS (Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-afrikai Köztársaság) országok teljesítményével, amelyek közül Kína és India 8,8 százalékos és 6,9 százalékos, Brazília 2,6 százalékos, Oroszország 1,1 százalékos és a Dél-afrikai Köztársaság (DAK) 1,9 százalékos átlagos éves növekedést volt képes felmutatni a válság éveiben (IMF 2014). A BRICS országok jelentőségét azonban nem csak az ázsiai viszonylag magasnak tekinthető gazdasági növekedési ütemük jelzi, hanem az is, hogy az egyes régiókban, ahol elhelyezkednek, jelentős gazdasági és politikai befolyással rendelkeznek a környező országok felett.

A regionális befolyás az újonnan iparosodó országok esetében nem egyenletesen erős. Oroszország, Brazília és a Dél-afrikai Köztársaság az érintett régiókban vezető szerepet töltenek be, ugyanakkor - bár a regionális befolyás természetesen tetten érhető Kína és India esetében is - ezeknek az országoknak relatíve több versenytársuk akad Ázsiában (például Japán, Dél-Korea, Indonézia, stb.). Emiatt sokkal inkább egyfajta erőegyensúlyi helyzet áll fenn. Visszaülve Oroszországra, Brazíliára és a Dél-afrikai Köztársaságra, a vezető szerep alatt azt értjük, hogy mind a kereskedelmi kapcsolatokat, a beruházásokat, a konfliktusok jobbára békés rendezését illetően, mind pedig a nemzetközi szervezetek felé való érdekképviseletet ellátják a környező országok számára. Oroszország vezető szerepe a posztszovjet térségben nem új keletű, a Szovjetunió felbomlását követően megőrizte vezető szerepét a régióban, jóllehet a 2008-as orosz-grúz háború, valamint a 2013-2014-es orosz-ukrán válság részben megkérdőjelezi eddigi eredményeit. Jóllehet Brazília befolyása kisebb Dél-Amerikában, hiszen az argentin gazdaság körülbelül 30 százaléka, a kolumbiai gazdaság pedig körülbelül 22

százaléka a brazilnak, de ez is tetemes előnyt biztosít a különböző tárgyalásokhoz, illetve hatalmi játszmákhoz (IMF 2013b). Merőben más azonban a Dél-afrikai Köztársaság helyzete, mint a korábban említett országoké. Gazdasági értelemben véve a legerősebb, ha nem is a legnagyobb a szubszaharai régióban, ugyanis kihívója, Nigéria a GDP újraszámításának következtében 2014 áprilisában (BBC 2014) már megelőzte a Dél-afrikai Köztársaságot, mint a legnagyobb gazdaságot Afrikában.

Jelen értekezés célja a Dél-afrikai Köztársaságot elhelyezni regionális kontextusban és megvizsgálni, hogyan alakult át pozíciója gyakorlatilag politikailag és gazdaságilag egyaránt elszigetelt országból regionális afrikai hatalommá az 1994-es rendszerváltást követően. A disszertáció során azt fogjuk bizonyítani, hogy a Dél-afrikai Köztársaságot regionális hegemónnak tekinthetjük, mert regionális közjavakat biztosít Afrikában. A Dél-afrikai Köztársaság ma a legerősebb gazdasággal rendelkezik az afrikai kontinensen; állandó szereplője a nemzetközi közösségnek (gondolhatunk itt az ENSZ Biztonsági Tanácsában¹ betöltött szerepre, vagy az egyéb nemzetközi szervezetekben való részvételre); fontos szerepet játszik az afrikai vitarendezési folyamatokban; az afrikai országokkal folytatott kereskedelem volumene folyamatosan növekszik; s ezen felül még nemzetközi fejlesztési segítyezésben is részt vesz az afrikai kontinensen. Mind e tényezők következtében fontosnak véljük kategorizálni, hogy milyen szerepet tölt be a Dél-afrikai Köztársaság Afrikában; milyen funkciót tölt be az államközi konfliktusok megoldásában; miben más a kapcsolata a fejlett világgal, mint a fejlődővel; s végül, de nem utolsó sorban a gazdasági érdekeihez hogyan és miképpen kapcsolódik az afrikai jelenlét.

Azért is releváns és aktuális kérdés a Dél-afrikai Köztársaság részletes külpolitikai vizsgálata, mert az afrikai földrész gazdasági értelemben folyamatosan és dinamikusan fejlődik: ha megvizsgáljuk a DAK melletti legerősebb gazdaságokat Afrikában, láthatjuk, hogy Nigéria 1994-től kezdve átlagosan 4 százalékos gazdasági növekedésről eljutott napjainkra átlagosan 8 százalékos gazdasági növekedésig. Hasonló Angola és Ghána helyzete, amely országok 1994-ben átlagosan 8 és 3 százalékkal növekedtek, viszont 2014-re Angola átlagos növekedési üteme 9,5 százalékra emelkedett, míg Ghánáé 8,5 százalékra. Ezen felül mind Nigéria, mind Angola, mind Ghána esetében a gazdasági növekedés átlagos gyorsulását lehet előre jelezni. Ha ezek az értékek fennmaradnak, és még több ilyen afrikai ország kerül ebbe a szerencsés helyzetbe,

¹ A Dél-afrikai Köztársaság 2007-2008-ban, valamint 2011-2012-ben is tagja volt az ENSZ BT-nek.

elképzeltető, hogy a 2008-2009-es gazdasági válság utáni időszakot már Afrika évtizedeinek fogjuk nevezni. És jóllehet nem a Dél-afrikai Köztársaság fejlődik a legdinamikusabban az említett afrikai országok közül, de a kumulált egy főre eső vásárlóerő-paritáson számolt vagy reál GDP-t tekintve a legerősebb a kontinensen, ő rendelkezik a leghatékonyabban működő intézményrendszerrel, és ő bonyolítja le a kontinensen belüli afrikai tőkeberuházások 80 százalékát. Sajátos fejlődési útja, amelynek értelmében afrikai fehér telepes gyarmatként vetette meg a lábát a nemzetközi versenyben egyedivé és érdekes elemzési kérdéssé teszi. Emiatt 2012-2013-2014-ben egy afrikai felemelkedő ország regionális és globális helyzetével foglalkozó doktori disszertáció témája nem lehet véleményünk szerint más, mint a Dél-afrikai Köztársaság.

A Dél-afrikai Köztársaság regionális kontextusba helyezéséhez a következő alaphipotézist fogalmaztuk meg: *a Dél-afrikai Köztársaságot – afrikai és globális szerepvállalása miatt – regionális hegemónnak tekinthetjük.*

Annak érdekében, hogy megállapítsuk, hogy valóban regionális hegemón-e a Dél-afrikai Köztársaság, négy alhipotézisen keresztül kívánjuk elemezni a tevékenységét. Ezek az alhipotézisek a következő területekre vonatkoznak: nemzetközi szervezetekkel való kapcsolat és globális szerepvállalás; békefenntartás Afrikában; kereskedelmi és befektetői kapcsolatok Afrikában; valamint nemzetközi fejlesztési tevékenység. A négy alhipotézis a következő:

- a) A Dél-afrikai Köztársaság, külpolitikájának egy alappilléreként, hatékonyan képviseli a régió érdekeit a nemzetközi szervezetekben.
- b) A Dél-afrikai Köztársaság, az 1994-es rendszerváltás óta, meghatározó szerepet vállal az afrikai békefenntartási műveletekben.
- c) A Dél-afrikai Köztársaság külgazdasági politikájában az afrikai partnerek meghatározó és növekvő szerepet töltenek be.
- d) A Dél-afrikai Köztársaság az afrikai szolidaritás jegyében aktívan részt vesz a nemzetközi fejlesztési segítyezésben az afrikai kontinensen.

A Dél-afrikai Köztársaság regionális és globális helyzetének feltérképezése és megértése nemcsak az úgynevezett nagyhatalmi politika jobb megértése miatt lényeges, hanem azért is, mert a Dél-afrikai Köztársaság előretörésével végre olyan ország került befolyásos döntési helyzetbe Afrikában, amely nem csak a jól bevált „nyugati” receptek alapján kívánja Afrika

felzárkóztatását megvalósítani, hanem az afrikai érdekek figyelembevételével is. A disszertációban nem térünk ki részletesen a Dél-afrikai Köztársaság belső társadalmi helyzetére. Jóllehet az országban számos probléma tapasztalható: mint például a magas munkanélküliség, egyenlőtlen társadalom, alacsony szakképzettségi arány, illetve a bűnözés és a magas HIV/AIDS fertőzöttség, ezeknek a kérdéseknek alapos kifejtése terjedelmileg nem fért volna bele a disszertáció keretrendszerébe. Emiatt az ehhez kapcsolódó kutatás a későbbiekben valósulhat csak meg.

Magyarország szempontjából is kiemelt jelentőséggel bír az afrikai kontinensen zajló erőviszonyok átalakulásának vizsgálata. A „Magyar külpolitika az Uniós elnökség után” című dokumentumban a magyar külügyminisztérium világosan megfogalmazta, hogy az egyik pillér, amelyre külpolitikánkat alapoznunk kell, a globális nyitás politikája, amelynek során feladatunk „kapcsolataink felélénkítése az elmúlt évek során külpolitikánkban háttérbe szorult (vagy érdeklődésünkől mindig is kieső) relációkban, fellépésünk erősítése a nemzetközi közösségben és aktivitásunk fokozása a globális kihívások kezelése területén”. (Külügyminisztérium 2011: 9) Magyarország a szubszaharai térségben jelenleg (2014 nyár) csak három nagykövetséggel rendelkezik, amelyből az egyik éppen a Dél-afrikai Köztársaságban található. Emiatt logikusnak tűnik, hogy Magyarország ebből az országból kezdheti meg az afrikai kapcsolatok újjáélesztését. Viszont a kapcsolatok újjáélesztéséhez szükség van olyan kutatásokra, publikációkra, amelyek azt vizsgálják, hogy milyen afrikai gazdasági és politikai érdekek vannak a kontinensen és nem csak a nagyhatalmak (USA, EU-s országok, illetve Kína) oldaláról vizsgálva meg az afrikai országok helyzetét és érdekeit. Szintén érv Dél-Afrika vizsgálata mellett, hogy 2012-ben az Afrikába irányuló magyar export 49 százaléka Dél-Afrikába áramlott (International Trade Center 2013), ráadásul számos dél-afrikai vállalat van jelen Magyarországon is.

2. Felhasznált módszerek

A következő fejezetben az alaphipotézisünk és négy alhipotézisünk vizsgálatához alkalmazott módszertan főbb elemeit vázoljuk fel. Elsőként definiáljuk a legfontosabb használt fogalmakat, ezt követően felvázoljuk és indokoljuk, hogy az egyes (al)hipotézisek vizsgálatakor milyen módszereket használunk.

2.1. Az alkalmazott fogalmak definíciója

2.1.1. A regionális hegemon definíciója

Regionális hegemónnak fogjuk tekinteni azokat az országokat, amelyek gazdaságilag, politikailag és katonailag vezető szereppel rendelkeznek a régiójukban, és ezen felül közjavakat biztosítanak a régió országai számára. (Részletes kifejtését, hogy miért pont ezt a definíciót használjuk lásd a disszertáció 1.3-as fejezetét.) A kérdés természetesen az, hogy milyen közjavakat rendelünk hozzá a hegemon ország léteéhez. Véleményünk szerint a regionális hegemónnak elsősorban olyan szolgáltatások nyújtására kell törekednie, amelyet a régióban levő államok önerejükből nem lennének képesek biztosítani. Ilyen lehet a békés egymás mellett élés; a regionális nemzetközi szervezetek vezetése és fenntartása; az érdekképviselés a globális nemzetközi szervezetekben, amire a kisebb és szegényebb államoknak sem lehetőségük, sem pénzük nincs; illetve a régióval folytatott intenzív fejlesztési és segélyezési kapcsolat. Ha ezek a tényezők fennállnak, akkor beszélhetünk regionális hegemonról.

Van azonban még egy rendkívül fontos megkülönböztetés is. Amennyiben egy ország nem hajtja végre azokat a szolgáltatásokat, amelyeket korábban említettünk attól még mindig regionális hatalom marad vagy középhatalom maradhat. A dolgozatunkban pontosan ezek a szolgáltatások különböztetik meg az erős államokat azoktól az államoktól, amelyek a régiójuk számára nyújtanak is valamilyen pluszt és ezen felül jelentős befolyással is rendelkeznek.

2.2. A hipotézisek vizsgálatára alkalmazott módszerek

A következő fejezetben először bemutatjuk, hogy milyen módszerekkel gyűjtöttünk adatokat a disszertációnkhoz, majd definiáljuk, hogy milyen módon szeretnénk bizonyítani az alhipotéziseinket, és ennek függvényében a fő hipotézisünket.

2.2.1. Adatgyűjtési módszerek

A disszertáció egyaránt épít elsődleges és másodlagos forrásokra. A másodlagos források három nagyobb csoportra bonthatók. Ezek közül az első fontos forráscsoportot a vonatkozó tudományos irodalom képezi. Ez egyrészt tartalmazza a regionális hegemonok és regionális hatalmak kategorizálásához szükséges irodalmat, valamint a Dél-afrikai Köztársaság regionális elhelyezéséhez szükséges történelmi, gazdasági, külpolitikai, békefenntartó, külkereskedelmi,

valamint nemzetközi fejlesztési együttműködéshez kapcsolódó irodalmat. A dolgozat egyaránt épít az angol, valamint a magyar nyelvű szakirodalomra, bár az előbbi érthetően túlsúlyban van az ilyen irodalom bősége és mélyebb kidolgozottsága miatt. A másodlagos források második nagyobb csoportját alkotják a hivatalos dokumentumok és stratégiák, amelyek a Dél-afrikai Köztársaság külpolitikáját, biztonságpolitikáját, valamint nemzetközi fejlesztési együttműködését meghatározzák. Tekintettel arra, hogy e forrásoknak a pártatlansága időnként megkérdőjelezhető, elsődleges forráshasználattal (interjúkkal) arra kívántunk fényt deríteni, hogy a valóság és a hivatalos álláspont között hol és milyen mértékű eltérés mutatkozik. A másodlagos források harmadik csoportját alkotják a gazdasági és békefenntartói kapcsolatok alapos elemzését lehetővé tevő statisztikai adatok. Ezek összegyűjtésénél külön figyelmet fordítottunk arra, hogy lehetőség szerint független nemzetközi szervezetek által összegyűjtött statisztikákból dolgozzunk annak érdekében, hogy a kellő objektivitást megőrizzük.

A kutatás első lépcsőjében összegyűjtöttük, melyek az alapvető irodalmak annak meghatározására, hogy mi a regionális hegemon. A kutatás második lépcsőjében összeszedtük azokat a nélkülözhetetlen magyar és külföldi forrásokat, amelyek a Dél-afrikai Köztársaság külpolitikáját, külgazdasági politikáját, békefenntartó tevékenységét és fejlesztési együttműködését vizsgálják. A források összegyűjtése során figyelmet fordítottunk arra, hogy megszerezzük és bemutassuk a hivatalos kormányzati stratégiát és annak a gyakorlati megvalósulását mutató másodlagos forrásokat is. Tekintettel azonban arra a tényre, hogy a rendelkezésre álló adatok még így is jobbára feldolgozott és másodlagos forrásokból állnak, a hipotézisek és ez elemzés megerősítése érdekében interjút vettem fel 10 emberrel.

Az interjúalanyok kiválasztása a következőképpen zajlott: törekedtünk arra, hogy az akadémiai, a hivatalos diplomáciai és az üzleti szférából egyaránt legyenek képviselők; illetve, hogy a magyar és a külföldi interjúalanyok súlya közel hasonló legyen. Összesen 21 kollégát kerestem meg annak érdekében, hogy adjon interjúlehetőséget, vagy ha ez nem megy vagy nem szívesen vállalja, ajánlja valakit, aki az adott területen szakértő. Az interjúalany szakemberek listája a forrásjegyzékben található: összesen 10 ember adott végül interjút. Az interjúk 2014. június és 2014. november között készültek. Lehetőség szerint személyes találkozók voltak ezek, amennyiben azonban ez nem volt kivitelezhető a földrajzi távolság miatt, skype vagy telefon segítségével, illetve egy esetben írásban történt az interjú felvétele. Az interjúalanyoknak teljes anonimitást biztosítottam, amire szükség is volt, hiszen nagykövetek vagy vezető diplomaták e garancia nélkül feltehetően kevésbé nyíltan beszéltek volna arról, hogy véleményük szerint mi

történik a Dél-afrikai Köztársaságban. Az interjúalanyoknak feltett kérdések kiválasztásánál törekedtem arra, hogy mind a négy alhipotézis szerepeljen a tágabb témák között, és ezekhez illesztettem további kérdéseket. Az interjúk félig strukturált formában valósultak meg, amennyiben mindenkinek ugyanazokat a kezdeti kérdéseket tettem fel az összehasonlíthatóság érdekében. Ezen kívül törekedtem arra, hogy amennyiben egy interjúalany olyan választ adott, amely ellentétben állt a korábbi másodlagos forrásokban olvasottakkal, avagy más interjúalany válaszaival, akkor további irodalmat kerestem, vagy pedig további interjúalanyt a tényleges helyzet kiderítése érdekében. A félig strukturált interjúk kérdőíve a mellékletben olvasható.

A kutatás metódusát illetően, tekintettel arra, hogy a disszertáció a nemzetközi kapcsolatok tudományterületén íródott, multidiszciplináris megközelítést alkalmaz. Vagyis egyaránt alkalmazza a nemzetközi politikaelmélet, a nemzetközi gazdaságtan, a fejlődésgazdaságtan és a történelem tudományterületeit. A kutatás elsősorban összehasonlító vizsgálatokkal történt, mások kutatási eredményeit veti össze egymással, valamint a saját interjúkkal. A kutatás Kiss (2009) alapján a nemzetközi rendszer szintű külpolitikai elemzést alkalmazza, és kevésbé merít az állam vagy az egyén szintjéből, hogy elhelyezze a Dél-afrikai Köztársaságot regionálisan és globálisan. A Tarrósy István által említett (Csizmadia – Tarrósy 2009) államközpontú elemzés egyes elemeit is átvettük, amennyiben a dél-afrikai vezetés és a dél-afrikai elit fellépésén keresztül próbáltuk meghatározni a külkapcsolatok sikerességét.

2.2.2. A nemzetközi szervezetekben való hatékony fellépés és a régiós érdekképviselő vizsgálatának módszerei

Az általunk megfogalmazott négy alhipotézis közül talán ezt tekinthetjük a legkevésbé egzaktnak és könnyen bizonyíthatónak, hiszen a hatékonyság kérdésére kíván választ adni abban a tekintetben, hogy a DAK a régiós érdekképviselőt hatékonyan látja-e el nemzetközi szervezetekben. A következő sorokban véleményünk szerint két kérdésre kell választ adnunk:

- mit jelent a régió érdekeinek hatékony érdekképviselője?
- mi a nemzetközi szervezet?

A nemzetközi szervezet definiálásához két szerzőpárosra hivatkozunk a teljesség kedvéért. A Blahó – Prandler (2005) szerzőpáros szerint „*a nemzetközi szervezetek az államközi együttműködés azon formái, amelyek nemzetközi szerződés révén jönnek létre – legalább két vagy három állam között -, állandó struktúrával, azaz legalább egy, de általában több állandó szervvel rendelkeznek, és az alapító okiratukból következően nemzetközi jogalanyisággal*

vannak felruházva.” A Karns – Mingst (2010) szerzőpáros szerint a nemzetközi szervezetek legalább három tagállammal rendelkeznek, valamilyen általánosnak tekinthető tevékenységet végeznek különböző államokban, és egy formális alapító okirat, szerződés vagy státutum rendelkezik megalapításukról. Fontos az is, hogy a nemzetközi szervezeteket kategorizálhatjuk földrajzi aktivitás szerint, tehát globális (ENSZ, WTO), regionális (EU, AU) és régió belüli (SACU, SADC) nemzetközi szervezetekre; illetve célja szerint is lehet általános (ENSZ) és specializált céllal (WTO, NATO) rendelkező nemzetközi szervezet.

A hipotézis bizonyításánál megkülönböztetjük, hogy milyen földrajzi fekvés szerinti és milyen specializált céllal rendelkező nemzetközi szervezetekben tag a Dél-afrikai Köztársaság, és ezek esetében vizsgáljuk meg az érdekképviselőt Afrika, mint régió vonatkozásában. Természetesen a disszertáció keretei között nincs lehetőség az összes létező nemzetközi szervezetet megvizsgálni. Ezért a vizsgált nemzetközi szervezeteket alapvetően két kategóriára bontjuk:

- afrikai nemzetközi szervezetek, amelyekben a DAK tagsággal rendelkeznek. Ilyen az Afrikai Unió, a SACU és a SADC. Illetve ezeknek a szervezeteknek a fejlesztési programjai, mint például a NEPAD.
- A globális nemzetközi szervezetek esetében fontossági sorrendet kívánunk felállítani az elemzésnél, így természetesen az ENSZ-nek kell a vizsgálat középpontjában állnia. Viszont felmerül, hogy az ENSZ szakosított szervei közül, illetve az egyéb nemzetközi szervezetek közül melyeket érdemes elemezni. Véleményünk szerint a Bretton Woods-i intézményeket nem lehet megkerülni, vagyis az IMF és Világbankban betöltött tevékenységről feltétlenül szükséges említést tenni, ezen kívül a WTO, valamint az UNFCCC az a szervezet, amelyet feltétlenül elemeznünk érdemes. A válasz azért esett erre az öt szervezetre, mert eltérő globális ügyekkel foglalkoznak, és a befolyásuk feltehetően ezeknek a legjelentősebb az adott területen. Ugyanakkor elképzelhető, hogy a hipotézis vizsgálata során arra a következtetésre jutunk, hogy a DAK mégsem ezeken a szervezeteken keresztül látja el a régiós érdekképviselőt. Ha más nemzetközi szervezeteket vagy csoportosulásokat találnánk, meg kell vizsgálnunk azokat is relevancia és befolyás szempontjából. Jóllehet a BRICS országok csoportosulása nem tekinthető nemzetközi szervezetnek, mégis rendkívül fontos szerepet játszik a DAK külpolitikájában az itteni szerepvállalás. Ezért reflektálni fogunk a BRICS-ben betöltött szerepre is.

Miután a nemzetközi szervezetet már definiáltuk, nem foglalkoztunk azzal, hogy miképpen lehet a hatékony érdekképviselőt definiálni. Marton Péter (2013) kiváló fogódzót nyújt annak megértéséhez, hogy mely esetekben nevezhető a külpolitika, vagy annak részpolitikája sikeresnek. Ennek feltétele, hogy vagy a deklarárt külpolitikai célok teljesüljenek; vagy költséghatékony legyen; vagy a teljesítmény célja nagy legyen. Ez alapján véleményünk szerint akkor képviseli egy ország saját, vagy a Dél-afrikai Köztársaság esetében a régió érdekeit egy nemzetközi szervezetben, ha az ő bevonásával, az ő megkérdezése vagy jóváhagyása nélkül nem fogadnak el a régiót érintő megállapodásokat. Ezen felül a jelentős globális kérdések esetén ugyancsak képes formálni a napirendet. Az vizsgálat nélkül is valószínűsíthető, hogy a Dél-afrikai Köztársaság más szerepet tölt be a régiós, mint a globális nemzetközi szervezetekben. Vagyis amíg a régiós nemzetközi szervezetekben vezető szerepet tölt be (ha érdekeit megfelelő módon képviseli), addig a globális nemzetközi szervezetekben sokkal valószínűbb, hogy csak egyes, a régió számára fontos kérdésekben játszik vezető szerepet, az összes többi kérdésben megkísérli ugyan formálni a napirendet, de nem feltétlenül ér el átütő sikereket.

A hipotézist elfogadottnak tekintjük, ha a Dél-afrikai Köztársaságról bebizonyosodik, hogy az általunk vizsgált nemzetközi szervezetekben képes érdekeinek megfelelően változtatni és befolyásolni egyes kérdéseket a napirendben, ezen felül képes a régiós nemzetközi szervezetekben vezető szerepet betölteni. A hipotézist félig elfogadottnak tekintjük, amennyiben vagy a régiós nemzetközi szervezetekben vezető szereppel rendelkezik, vagy pedig a globális nemzetközi szervezetekben képes az érdekek aktív és hatékony képviselőjére. A hipotézist el fogjuk vetni, hogyha nem játszik vezető szerepet a régiós intézményekben, és a globális intézményekben végzett tevékenysége is elhanyagolható.

2.2.3. Az afrikai békefenntartás vizsgálata

A második alhipotézisünk az afrikai békefenntartásban végzett tevékenységre fókuszál. Mindenekelőtt definiálnunk kell, hogy mit értünk békefenntartói tevékenység alatt. Nibishka (2011) egy meglehetősen leegyszerűsített definícióval él: békefenntartásnak tekinthetjük a nemzetközi felügyelet és irányítás alatt álló katonai és civil egységek bevetését a békeszerződés megkötése után. Ezekben az esetekben a hadban álló felek beleegyeznek békefenntartók megjelenésébe.

Tisovszky (1997) felhívja a figyelmet, hogy a közvélemény minden ENSZ által végrehajtott beavatkozást békefenntartásként értelmez, noha ez nincs teljesen így. *„A valóságban a békefenntartás meghatározott típusú ENSZ-beavatkozást jelent, olyan jellegű missziót, amelyre bizonyos lényeges feltételek megléte esetén kerül csak sor. Ilyen feltétel a béke megléte valamilyen tartósnak vélt tűszünet alapján, amelyet a szemben álló felek hajlandóak fenntartani. További feltétel, hogy a szemben álló felek elfogadják az ENSZ jelenlétét, hogy az így semleges szereplőként álljon a két fél közé, segítve a konfliktus rendezését, vagy legalábbis akadályozva a fegyveres harc újbóli fellángolását.”* (Tisovszky 1997: 6) A békefenntartók tevékenysége a történelem előre haladtával fejlődött, átalakult, emiatt megkülönböztethetünk három generációnyi békefenntartói tevékenységet is. Az első és a második generációs békefenntartás között a lényeges különbség, hogy míg az első a szűken szabott béke kialakítására koncentrál a harcoló felek elválasztásával, az újabb generációs békefenntartás esetében a cél már sokkal inkább az intézményépítés és a társadalom új alapokra helyezése. Ebben érdekes módon az ENSZ békefenntartói tevékenysége kapcsolódik a Világbank és más fejlődésre orientált nemzetközi szervezetek által hangsúlyozott célokhoz, vagyis hogy nem elég megteremteni a békét vagy bevezetni a demokráciát és a piacgazdaságot, azt fenn is kell tartani, emiatt a fő cél az intézményépítés és a jó kormányzás megvalósítása.

Számunkra azért is volt lényeges felsorolni a régi és az új típusú békefenntartás elemeit, mert ha a Dél-afrikai Köztársaság meghatározó szerepét vizsgáljuk a békefenntartás terén, meg kell különböztetnünk azt, hogy melyik feladatot végzi és melyik szervezet keretei között. Ugyanis nem csak az ENSZ-nek vannak békefenntartó missziói, hanem az Afrikai Uniónak is. Emiatt a hipotézisünk bizonyításához meg fogjuk vizsgálni, hogy melyek voltak azok a missziók, amelyekben részt vettek dél-afrikai katonák és kormányzati tisztviselők 2001² óta. Ezen túlmenően azt is megvizsgáljuk, hogy az Afrikában megvalósításra kerülő békefenntartói küldetésekben a dél-afrikai hozzájárulás milyen százalékot képviselt a többi résztvevő államhoz képest, és vajon a DAK nélkül is megvalósult volna a békefenntartói misszió?

A hipotézisünket elfogadottnak tekintjük, ha azt tapasztaljuk, hogy az afrikai országok között Dél-Afrika vezető szerepet játszik a békefenntartás kivitelezésében és finanszírozásában, vagy

² Ez a disszertáció során ténylegesen 2003-t jelent, mert 2003-tól vesznek részt ENSZ békefenntartó missziókban a dél-afrikai hadsereg alakulatai. Korábban is vettek részt békefenntartásban, de nem az ENSZ keretei között, és erről nincsenek pontos adataink.

pedig gazdasági és politikai súlyához mérten veszi ki a részét a feladatból. A hipotézist részben elfogadottnak tekintjük, ha Dél-Afrika ugyan végez békefenntartói tevékenységet az afrikai kontinensen, de ez sem katonai sem pedig finanszírozói szempontból nem számít a leglényegesebbek közé. A hipotézist elvetjük, amennyiben a dél-afrikai hozzájárulás elenyésző, és nem különböztethető meg lényegében a többi afrikai ország által felajánlott erőforrásoktól.

2.2.4. A régiós kereskedelem és befektetések vizsgálata

Harmadik alhipotézisünk vizsgálata talán a legegységesebb. Ebben az esetben két jelentősebb kérdésre keresünk választ. Az első kérdés, hogy vajon kimutatható-e valamilyen trend, amely a Dél-afrikai Köztársaság és Afrika között a kereskedelmi kapcsolatok növekedését igazolja. Itt természetesen figyelni kell mind az export, mind pedig az import egyes indikátoraira. Vagyis kimutatható-e valamilyen szabályszerűség, hogy a DAK miatt azokkal az országokkal létesít kereskedelmi kapcsolatokat, amelyekkel, milyen termékekre korlátozódik a kereskedelme mind a fejlett, mind pedig a fejlődő országok szempontjából.

Ezen felül a második kérdésünk, hogy vajon a dél-afrikai tőke milyen szerepet játszik a kontinensen. Amennyiben ugyanis jelentős szerepet tölt be, akkor azt láthatjuk, hogy az egyes érintett és az érdekszférájába tartozó országokban jelentős szerepet töltenek be a dél-afrikai vállalatok. A kérdéssel foglalkozó fejezetben ez alapján két kérdésre fókuszálunk: a dél-afrikai külkereskedelemre, valamint a dél-afrikai közvetlen külföldi tőkeberuházásokra. Hipotézisünk vizsgálatához a rendelkezésre álló külkereskedelmi adatok alapján áttekintjük a legfontosabb partnereket ország, régió, valamint földrész szerint. Emellett az egyes külkereskedelmi forgalomba bekerülő termékeket is elemezni fogjuk származási hely és desztináció szerint. Ugyancsak kitérünk arra a kérdésre, hogy a dél-afrikai FDI mely országokban kerül felhasználásra, illetve milyen a százalékos aránya a kontinensen befektetett termékek között.

Az alhipotézist elfogadottnak tekintjük, amennyiben 2009-től kezdődően folyamatosan nőtt a dél-afrikai export Afrikán belül, valamint meg tudjuk találni azokat a termékcsoportokat, amelyek kimutathatóan jelentősek az afrikai kereskedelmi partnerek gazdaságában. Az alhipotézist elvetjük, ha vagy nem növekedett az export, vagy nem találunk ilyen meghatározó termékeket.

2.2.5. A nemzetközi fejlesztési együttműködés vizsgálata

A nemzetközi fejlesztési együttműködésben az 1990-es évek végén, a 2000-es évek elején új országsoport tevékenységét kezdhettük el megfigyelni: az újonnan iparosodó országok egyre jelentősebb gazdasági tartalékokra tettek szert, és így a nemzetközi fejlesztési együttműködésben is elkezdtek aktív szerepet vállalni. Egy részük, mint India, Kína vagy Dél-Afrika még a mai napig jogosultak fejlesztési segélyekre, míg egy másik részük, mint Dél-Korea vagy korábban Japán, már csak segélyek nyújtásában jeleskednek.

A hipotézis megválaszolása során arra keresünk választ, hogy milyen a DAK segélyezési politikája, milyen módon biztosít segélyeket, mely országoknak, bekövetkezett-e valamilyen minőségi javulás az elmúlt időszakban, milyen volumenben biztosítja ezeket a segélyeket, és azok mennyiben felelnek meg az OECD által megfogalmazott segélyhatékonysági kritériumoknak.

A hipotézist elfogadottnak tekintjük, ha a DAK a bruttó nemzeti jövedelmének 0,2 százalékát fordítja fejlesztési segélyekre, és ha ezeknek a segélyeknek jelentős része (több mint ötven százaléka) Afrikában kerül felhasználásra. A 0,2 százalék azért a választott határérték, mert a régebbi jelentős donor országoknak (pl. Japán és Egyesült Államok) is gondot okoz néha ennek az értéknek az elérése, ráadásul az OECD DAC csoportjába 2013-ban bekerült Csehország sem éri el ezt a szintet, vagyis nem mondhatjuk túl ambiciózusnak. A hipotézist félig elfogadottnak tekintjük, ha a DAK ennél kevesebb erőforrást fordít nemzetközi fejlesztési segélyre, vagy ha azt nem nagyrészt Afrikában, hanem más régiókban használja fel. A hipotézist elutasítjuk, ha sem volumenében, sem pedig a régiót tekintve nem vonatkoztatható Afrikára a fejlesztési tevékenység.

2.2.6. Az alaphipotézisünk vizsgálata

Alaphipotézisünket az alhipotézisek alapján kapott eredmények szerint tudjuk majd elfogadni vagy elutasítani. A fejezet legelején megfogalmaztunk egy definíciót a regionális hegemónokról, amely szerint *regionális hegemónnak tekintjük azokat az országokat, amelyek gazdaságilag, politikailag és katonailag vezető szerepet töltenek be a régiójukban és szolgáltatásokat is nyújtanak a régió országai számára.* Az egyes szolgáltatások meglétét vizsgáljuk az egyes alhipotéziseken keresztül. Abban az esetben, ha legalább három alhipotézist

el tudunk fogadni és a negyediket legalább fenntartásokkal, elfogadottnak tekintjük az alaphipotézisünket.

2.3. A kutatás időbeli lehatárolása

A kutatás alapvető célja meghatározni a Dél-afrikai Köztársaság jelenlegi regionális és globális helyzetét. E meghatározás érdekében az elemzés során leginkább arra vagyunk kíváncsiak, hogy mi a helyzete a jelenben (2012-2013-2014-ben) az országnak, s így az elemzés leginkább az aktuális események és helyzet bemutatására törekszik. Viszont egy ország külpolitikai pozíciójának javulásáról, illetve az ország felemelkedéséről nem lehet csupán néhány év vizsgálatával teljes képet kapni, hiszen a külpolitikában, hasonlóan a világgazdasághoz megfigyelhető bizonyos ciklikus ingadozás, másrészt sikeres külpolitika megvalósításához legalább 5-10 év szükségeltetik.

Ezért az időbeli elhatárolást illetően a következő módon kívánunk eljárni: ahol lehetőség nyílik rá (vagyis a külpolitika, békefenntartás és fejlesztési együttműködés terén), 1994-től kezdődően törekszünk az idő előrehaladtával egyre részletesebben bemutatni, hogyan vált képessé a Dél-afrikai Köztársaság magát regionálisan és globálisan elhelyezni. A külgazdaságot illetően sajnos nem volt lehetőség pontos külkereskedelmi és külföldi közvetlen tőkeberuházási adatok áttekintésére részben hely, de legfőképpen az adatok hiánya miatt (nem állnak rendelkezésre pontos adatok 2009-et megelőzően), így itt csak a 2009-2013 közötti évekre koncentráltunk. Adott helyen röviden reflektálunk ugyan az 1994-et megelőző időszakra is, de csak annak érdekében, hogy az olvasó jobban megérthesse a sajátos viszonyokat, amelyek a Dél-afrikai Köztársaságot jellemzik, illetve jobban átláthatóvá tegyük azt a nagyon összetett társadalmi helyzetet, amelyből a mai Dél-afrikai Köztársaság kialakult.

Földrajzi értelemben a disszertáció során leginkább Afrikára kívánunk koncentrálni, és Afrikán belül is a DAK helyzetének meghatározására. A BRICS országokkal összehasonlítási táblázatot is beiktatunk, de összehasonlító elemzésre, például Nigériával nem vállalkoztunk. Érdemes megjegyezni, hogy amennyiben csak a SADC országokra vonatkoztattuk volna a Dél-afrikai Köztársaság regionális hegemon létét, sokkal könnyebben bizonyítást nyert volna állításunk, hiszen e régió belül a DAK-nak egyáltalán nincs kihívója. Azonban ez esetben külpolitikájának jelentős része elveszett volna a disszertáció szempontjából, mert annak

számottevő része nem csak az SADC országok számára kíván hasznot hajtani, hanem egész Afrika számára.

3. Az értekezés eredményei

Jelen értekezés célja a Dél-afrikai Köztársaság elhelyezése regionális kontextusban és annak vizsgálata, hogyan alakult át egy politikailag és gazdaságilag is elszigetelt ország pozíciója regionális afrikai hatalommá az 1994-es rendszerváltást követően. Az apartheid időszakában a Dél-afrikai Köztársaság mesterségesen fenntartott egyenlőtlenséget kialakító társadalom volt, amely az 1960-as évek gazdasági fellendülését követően az 1980-as évekre stagnálásba, helyenként recesszióba fulladt. A rendszerváltás körülbelül négy évnyi tárgyalás után békésen zajlott le: az 1994-es választásokon az ANC megszerezte a szavazatok 62 százalékát, és ezzel többségbe került a törvényhozásban.

Számunkra e ponttól vált érdekessé a kérdés, tehát az, milyen szerepet tölt be az „új” Dél-afrikai Köztársaság Afrikában és a világban. Nelson Mandela, az apartheid utáni első elnök, világosan megfogalmazta beiktatása után, hogy a Dél-afrikai Köztársaság nem prosperálhat, ha továbbra is elszigetelődik a külvilágtól mind politikai, mind pedig gazdasági értelemben, és világossá tette, hogy attól a pillanattól a dél-afrikai külpolitika fő területe és iránya Afrika lesz. 1994 és 2014 között húsz év telt el, amely idő alatt számos lehetőség nyílt e külpolitikai stratégia megvalósításához. E disszertációval az volt a célunk, hogy kategorizáljuk, milyen szerepet tölt be a Dél-afrikai Köztársaság Afrikában; milyen funkciókat tölt be az afrikai államközi konfliktusok megoldásában; miben más a kapcsolata a fejlett világgal, mint a fejlődővel; és végül, de nem utolsósorban a gazdasági érdekeihez hogyan és miképpen kapcsolódik az afrikai jelenlét? Egyszóval milyen közjavakat biztosít a Dél-afrikai Köztársaság Afrikának. Mindezt 2012-2013-2014-re vonatkoztatva kívánjuk bemutatni, de közben kitérve arra is, hogyan alakult ki a mostani külpolitikai és külgazdasági helyzet.

3.1. A disszertáció érvelésének és főbb következtetéseinek összefoglalása

Első alhipotézisünkben áttekintettük a Dél-afrikai Köztársaság külpolitikáját és azt, vajon hatékonyan képviseli-e az afrikai régió érdekeit a nemzetközi szervezetekben. Az eredmény: a Dél-afrikai Köztársaság rendkívül lényeges szerepet tölt be a régiós nemzetközi szervezetekben (AU, NEPAD, SADC), és számos működési újítást vezetett be pl. APRM, amely legitimé

tette ezeket a szervezeteket a globális észak országai számára. Továbbá következetesen törekedett a régiós nemzetközi szervezetek és a globális nemzetközi szervezetek közötti kapcsolatok fenntartására és javítására, látható ez az ENSZ és az AU között megkötött szerződés esetében, amely a közös békefenntartói lehetőségeket szabályozza. A Dél-afrikai Köztársaság ugyancsak rendkívül fontos szerepet tölt be az említett szervezetek működtetésében, a működési költségek egy részének fedezésével, továbbképzések szervezésével és szakmai irányításával.

Ha csupán a globális nemzetközi szervezeteket nézzük, a Dél-afrikai Köztársaság eredményei talán nehezebben definiálhatóak, hiszen ezen a porondon sokkal nagyobb a verseny és a globális észak, valamint a BRICS országok is bővebb anyagi erőforrásokkal rendelkeznek. Kiinduló feltételezésünk szerint hipotézisünket akkor tekintjük elfogadottnak, ha a DAK tevékenysége az ENSZ csoportban, a Világbankban, az IMF-ben, a WTO-ban és az UNFCCC-ben jelentősnek minsíthető. Az ENSZ-ben betöltött szerepre egyértelműen igen a válasz, de ugyancsak lényeges az ENSZ Emberi Jogi Tanácsában, illetve a nők jogaiért való közdelemben betöltött szerepe. A UNFCCC tárgyalásai során szintén érdemi szerepet tölt be, hiszen a DAK képviseli számos esetben az El Nem Kötelezett Országokat, illetve a G77 országokat, ha azok képviselői nem kapnak meghívást valamilyen belső egyeztetésre. A Világbankban, az IMF-ben és a WTO-ban betöltött szerep meghatározása már nehezebb. A Bretton Woods-i szervezetekben a DAK elenyésző szavazati aránnyal rendelkezik, emiatt átütő sikerről nem is nagyon találtunk információt, ami alátámaszthatta volna a hipotézisünket. Viszont az Afrikával kapcsolatos egyeztetésekre az esetek többségében meghívást kap, és ilyenkor lehetősége nyílik arra, hogy fellépjen a régió érdekei mellett. Összekötve az elméletet a gyakorlattal, az afrikai regionális nemzetközi szervezetekben egyértelműen kimutatható a dél-afrikai „okos erő” alkalmazása, vagyis közjavak biztosítása Afrika számára, ami a 2014-től megvalósuló BRICS bankrendszer segítségével jelentős forrásokkal is kibővíülhet. A Prys (2008) féle három dimenzió alapján a DAK a demokratikus átalakulás következtében került regionális vezető pozícióba, ez legitimitást biztosított számára a nemzetközi kapcsolataiban és lehetővé tette, hogy a demokratikus kormányzás elveit terjessze. Saját elveinek a terjesztése nem arat egyértelműen osztatlan sikert a régiós országok körében, hiszen sokan úgy tekintenek rá, mint „nagy testvérre”, amely visszaél relatív erejével. A DAK erejét ugyancsak jól mutatja az is, hogy ellátja a kontinenst mind külkereskedelmi lehetőségekkel, mind pedig tőkeberuházásokkal. Az itt elmondottak alapján az alhipotézisünket elfogadottnak tekintjük.

Második alhipotézisünkben arra kerestük a választ, hogy vajon a Dél-afrikai Köztársaság meghatározó szerepet vállal-e az afrikai békefenntartó műveletekben. Az eredmények ebben az esetben elmaradtak a várakozásoktól. Dacára annak, hogy a DAK rendelkezik az egyik legütőképesebb hadsereggel a kontinensen (legalábbis a katonai kiadások tükrében), a békefenntartás során játszott szerepe, ha nem is elenyésző, de sokkal nagyobb volumenű is lehetne. Ez több okra is visszavezethető: először is számára új a békefenntartói szerepkör, és szinte nulláról kellett felépítenie a kapacitásait és átképezni a hadseregét erre a feladatra. Ám ez az indok lassan húsz évvel a rendszerváltás után már nem annyira állja meg a helyét, különösen ha azt tekintjük, hogy sokkal szerényebb képességű országok is aktívan végeznek békefenntartói tevékenységet. A második ok az apartheid múltban keresendő, amikor a hadsereg vezetése és irányítása a fehérek kezében volt, és néhány esetben határon túli agresszióra is ragadtatta magát az ország vezetése. Ez érthető visszatartó erőt jelentett az 1994 utáni dél-afrikai vezetés számára, hogy ne használja a hadsereget a határokon kívül, részben hasonlóan ahhoz, ahogyan Japán vagy Németország sem küldött katonákat a határain kívül évtizedekig a második világháború után. Mindenesetre elmondható, hogy az elmúlt tíz évben a Dél-afrikai Köztársaság három afrikai misszióban töltött be jelentős szerepet, amiből kettőben vezető szerepet játszott. Ez a két ország Burundi és a Kongói Demokratikus Köztársaság: a KDK SADC tag, míg Burundi határos a SADC országokkal, emiatt érthető volt a beavatkozás, hiszen a konfliktus eszkalálódása esetén a menekültek a SADC országokba érkeztek volna, ami a DAK szűken vett érdekszférájába tartozik. Az eredményeket nézve nehezen mutatható ki, de a DAK külpolitikusai rendkívül aktívan vesznek részt az egyes konfliktusok kitörését megakadályozni célzó közvetítő szerepkörben is. A hipotézisünket csak részben tudjuk elfogadni, hiszen nem teljesült az eredeti feltevés, miszerint a DAK meghatározó szerepet tölt be a békefenntartásban.

A harmadik alhipotézisben arra kerestük a választ, hogy „a Dél-afrikai Köztársaság külgazdasági politikájában az afrikai partnerek meghatározó és növekvő szerepet töltenek be”. Ennek során két terület vizsgálatát végeztük el: a külkereskedelmi adatokét, valamint a külföldi közvetlen tőkeberuházások adatait. A célunk az volt, hogy képesek legyünk meghatározni, mely országok, régiók, térségek azok, amelyekben számottevő befolyása lehet a dél-afrikai politikusoknak vagy üzletembereknek.

A külkereskedelmi kapcsolatok esetében azt találtuk, hogy a Dél-afrikai Köztársaság exportja Afrika irányában volt egyedül olyan, amely folyamatosan növekedett 2009 óta, és így 2013-ra

Ázsia után Afrika vált a második legfontosabb partnerré. Az afrikai kereskedelmi adatok súlya köszönhető volt többek között új afrikai országok statisztikába vételének is. A termékekre lebontott vizsgálatok esetén azt találtuk, hogy a Dél-afrikai Köztársaság afrikai (de legfőképpen SADC) országokba irányuló exportja a fogadó ország számára átlagosan lényegesen fontosabb (az adott termékcsoporton belül magas százalékban jön a Dél-afrikai Köztársaságból), mint egyéb kontinensek esetében. A dél-afrikai termékek között 53 olyan van, amely a SADC országok importjának legalább 10 százalékos részét képezi, míg az EU, NAFTA vagy BRIC országok esetében nem találunk ilyen termékeket. A DAK diverzifikált és magas hozzáadott értékű exportpiaca két régióba irányul: Afrikába (és természetesen a SADC országokba), valamint a NAFTA országaiba. A NAFTA export meglepő eredmény, hiszen azt is vélhettük volna, hogy az amerikai piacra való bejutás lényegesen nehezebb lesz dél-afrikai termékek számára.

A külföldi közvetlen tőkeberuházásokkal kapcsolatban is születettek érdekes eredmények. Az elmúlt években a DAK bizonyult a legtöbb külföldi tőkét vonzó országnak az afrikai kontinensen, és ezt a helyét megőrizte 2013-ban is. A kumulált tőkekihelyezés tekintetében a dél-afrikai tőke volt értékben az ötödik legjelentősebb 2013-ban az afrikai kontinensen, megelőzve többek között Kínát is. A legjelentősebb partnerországok a DAK számára Mauritius, Nigéria, Mozambik és Zimbabwe voltak. A fent elmondottak alapján itt is kijelenthetjük, hogy az alhipotézist el tudjuk fogadni, hiszen mind a külkereskedelem, mind pedig az FDI tekintetében meghatározó és növekvő a DAK szerepe.

A negyedik és utolsó alhipotézisben arra kerestük a választ, hogy a Dél-afrikai Köztársaság aktívan részt vesz-e a fejlesztési segélyezési tevékenységben az afrikai kontinensen? Bevallhatjuk, hogy ebben az esetben számítottunk a legkevésbé szignifikáns eredményre, hiszen az újonnan iparosodó országok fejlesztési segélyezési tevékenysége általában nem jelentős, de a globális északhoz tartozó leggazdagabb államok NEFE tevékenysége is csak öt esetben lépi át a kívánt 0,7%-nyi GNI arányos értéket. Ezzel szemben azt találtuk, hogy a Dél-afrikai Köztársaság NEFE tevékenysége 2012-ben egyes becslések szerint a GNI 0,7 és 1 százaléka között mozgott. 2014-ben már elvileg elkezdte működését a dél-afrikai fejlesztési együttműködést koordináló szervezet, a SADPA, de még mindig nincs pontos adat arra vonatkozóan, hogy a dél-afrikai segélyeknek hány százaléka számolható el hivatalos fejlesztési segélynek. Joggal tehető fel a kérdés, hogy Dél-Afrika miért teljesít erőn felül, illetve miért nem próbál meg nagyobb elismerést szerezni magának arra hivatkozva, hogy a fejlett, nyugati

országokét meghaladó mértékben vállal felelősséget Afrikában és a fejlődő világban? A kérdésünk első részére, vagyis hogy miért teljesít erőn felül a Dél-afrikai Köztársaság három lehetséges válasz adható: először is jóvá akarja tenni Afrika egésze számára az apartheid alatti elnyomást és köszönetet akar mondani az évtizedes támogatásért. Második indok lehet, hogy Dél-Afrika Mandela szellemiségét követve ténylegesen elkötelezett Afrika helyzetének a javítása érdekében. Ez meglepőnek tűnhet a jelenlegi érdekelvű reálpolitikán alapuló világban, de választ adhat a kérdésre. A harmadik lehetséges válasz pedig az, hogy Afrikára mint a saját külpolitikai és külgazdasági érdekszférájára tekint, és a fejlesztési segélyeken keresztül (is) fel akarja venni a versenyt a nyugati (EU, USA) és keleti (Kína, India) imperializmussal szemben. Feltehetően a három lehetséges válasznak egyfajta szintézise az, ami valójában megvalósul. A válaszuk másik felére, hogy miért nem szerez magának nagyobb presztízst azzal, hogy aktívan hirdeti a világ felé, hogy mennyit tesz a kontinensért, talán könnyebb válaszolni. Először is olyan országban, ahol a Gini együttható magasabb, mint 0,65, nem szerencsés minden esetben a választópolgárok előtt hangosan hirdetni, mennyit költ a vezetés más államok szegényeinek a megsegítésére. A korábbiakban már említést nyert továbbá, hogy a DAK-ban megfigyelhető a más afrikaiakkal szemben táplált ellenségesség, amit csak erősítene az ilyen deklaráció. A második indok pedig az lehet, hogy az afrikai országok nem tekintenek egyöntetűen tisztelettel a Dél-afrikai Köztársaságra a gazdasági eredményei láttán: sok esetben a nyugati imperializmus egyfajta kiszolgálójának tartják, olyan országnak, amely a saját külpolitikájával a többi afrikai ország kizsákmányolására törekszik. Ezt a képet erősítheti az a tudat, hogy a DAK, hasonlóan a nyugati világhoz számos „ingyen” erőforrást biztosít más afrikai országoknak nem átlátható kondíciók mentén. A leírtak alapján a negyedik alhipotézisünket is elfogadtuk, hiszen teljesültek a kiindulási feltételek.

Az alhipotéziseink eredménye nem egyezett meg teljes mértékben az előzetes várakozásokkal, hiszen például a békefenntartást illetően a dél-afrikai szerepvállalás kevésbé észlelhető a kontinensen, mint amire előzetesen számítottunk. Viszont ezzel szemben a hivatalos fejlesztési segélyezés esetében a Dél-afrikai Köztársaság erőn felül teljesít, és követendő példát állít a többi újonnan iparosodó donor ország számára, valamint régi donorok számára is. A négy tevékenység (külpolitikai érdekképviselés, békefenntartás, külkereskedelem és beruházás, illetve NEFE) földrajzi megoszlása alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy amennyiben a DAK-nak prioritásokat kell felállítania az afrikai országok között, akkor a SADC országait fogja választani, emellett azonban számos dologban segítséget nyújt Afrika egészének is. Erre jó példa a külpolitika és ezen belül az afrikai problémákra való globális figyelemfelkeltés,

amelyből egész Afrika profitál, nem csak a DAK által fontosnak tekintett országok. Viszont a külgazdaságot, békefenntartást, beruházásokat illetően látszik, hogy a DAK sokkal inkább törekszik a SADC országaival szorosán tartani a kapcsolatot, mint más afrikai országokkal. Ez érthető döntés, hiszen e térségben kevésbé kell tartania más erős afrikai országok beleszólásától.

Az alaphipotézisünk úgy szól, hogy „a Dél-afrikai Köztársaság afrikai és globális szerepvállalása okán regionális hegemonnak tekinthető”. Az 2.1.1.-es fejezetben a regionális hegemónt úgy definiáltuk, hogy regionális hegemon az az ország, amely gazdaságilag, politikailag és katonailag vezető szerepet tölt be a régiójában, ezen felül bizonyos szolgáltatásokat nyújt a régió országai számára. A szolgáltatások, amelyek lényegesek, a következők: a békés egymás mellett élés; a regionális nemzetközi szervezetek vezetése és fenntartása; az érdekképviselés a globális nemzetközi szervezetekben; illetve a régióval folytatott intenzív fejlesztési és segélyezési kapcsolat. Összefoglaltuk, hogy ezekből a feltételekből a Dél-afrikai Köztársaság hármát fenntartások nélkül teljesít, míg a békefenntartás esetében bizonyos körülmények fennállása miatt a Dél-afrikai Köztársaság kisebb súlyt vállal, mint azt gazdasági és politikai ereje lehetővé tenné. A korábbiakban erre több indokot is felhoztunk, legyen a következő az utolsó. Nem csak a békefenntartó tevékenység segítségével lehet békét teremteni egy kontinensen, hanem példamutató magatartással is. A dél-afrikai atomfegyverek önkéntes leszerelése vagy az ENSZ különböző szakosított szervezeteiben a fegyverkereskedelemmel szembeni küzdelem mind arra enged következtetni, hogy a Dél-afrikai Köztársaság a béketeremtésnek egy alternatív módját választotta. Emiatt a hipotézisünket mégis elfogadottnak tekintjük, így kijelenthető, hogy a Dél-afrikai Köztársaság regionális hegemon hatalom.

Természetesen az a tény, hogy regionális hegemonnak tekintjük a Dél-afrikai Köztársaságot, még nem jelenti azt, hogy a régióban a befolyása minden egyes országban megegyező mértékű. Láthattuk, hogy sokkal inkább koncentrált a dél-afrikai országokkal való kapcsolatokra, mint az észak-afrikai országokra, de ez érthető, hiszen ott már például az EU befolyása is sokkal jobban érvényesül. Viszont azt is sejthetjük (bár ennek bizonyítására hely hiányában kevésbé volt lehetőség), hogy az általunk használt hegemon definíciót alkalmazva, más afrikai országok egyikéről sem tudnánk azt állítani, hogy ellátja azokat a feladatokat, mint a Dél-afrikai Köztársaság.

Összességében sem a Dél-afrikai Köztársaság regionális, vagy globális helyzete nincsen kőbe vésve és nagyon sok múlik azon, hogyan és miképpen fognak lavírozni az elkövetkező években a dél-afrikai politikusok, valamint a világgazdasági válság végét követő gazdasági rend során kik lesznek a meghatározó államok. Mindenesetre érdekes és izgalmas évek vannak még hátra ebből az évtizedből és reményeink szerint ezekből a Dél-afrikai Köztársaság és Afrika egésze meggazdagodva és fejlődve fog kikerülni.

4. Főbb, a disszertációban hivatkozott irodalmak

4.1. Irodalomjegyzék

- Accord (2007): "South Africa's peacekeeping role in Burundi: Challenges and opportunities for future peace missions." *Occasional Paper series: Volume 2, Number 2, 2007*: 1-60.
- Alden, Chris – Soko, Mills (2005): „South Africa's Economic Relations with Africa: Hegemony and Its Discontents”. *The Journal of Modern African Studies*, 43 (3): 367-392.
- Alden, Chris – le Pere, Garth (2009): „South Africa in Africa – bound to lead?” *South African Journal of Political studies*, 36 (1): 145-169.
- Armitage, Richard – Nye, Joseph (2007) (szerk.): *CSIS Commission on Smart Power. A smarter, more secure America*. Washington DC: Center for Strategic and International Studies.
- Balogh, András – Rostoványi Zsolt – Búr Gábor – Anderle Ádám (2002): *Nemzet és nacionalizmus*. Budapest: Korona Kiadó.
- Barber, James (2005): „The new South Africa's foreign policy: principles and practice.” *International Affairs*, 81, 5 (2005) 1079-1096.
- Besharati, Neissan Alessandro (2013): „South African Development Partnership Agency (SADPA): Strategic Aid or Development Packages for Africa?” *SAAIA, Research Report 12 Economic Diplomacy Programme*, 2013 augusztus.
- Blahó András – Prandler Árpád (2005): *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Budapest: Aula Könyvkiadó.
- Bodansky, Daniel (2010): „The Copenhagen Climate Change Conference: A Post-Mortem”. *American Journal of International Law*, vol. 104 (2010).
- Braude, Wolfe – Thandrayan, Pearl – Sidiropoulos, Elizabeth (2008): *Emerging Donors in International Development Assistance: The South Africa Case*. South African Institute of International Affairs. 2008 január.

- Brown, Chris – Ainley, Kirsten (2005): *Understanding International Relations*. Basingstoke - New York: Palgrave Macmillan.
- Búr Gábor (2007): „Dél-Afrika, Az elszigeteltségtől a regionális hatalmi státuszig” *Afrika Tanulmányok* 2007, 1. évf. 1. szám.
- Búr Gábor (2008): „Dél-Afrika, Afrika kulcsállama” *Afrika Tanulmányok*, 2008, 2. évf. 1. szám
- Búr, Gábor (2010): *Az apartheid születése: a gyarmati önkormányzat visszaállítása Dél-Afrikában 1906-1907*. L'Harmattan Kiadó.
- Csizmadia Sándor (1998): *Mondializáció és globalizáció*. Budapest: Számalk Kiadó.
- Csizmadia Sándor – Tarrósy István (szerk.) (2009): *Afrika ma. Tradíció, átalakulás, fejlődés*. Pécs: Publikon Kiadó.
- Department of Defence: Republic of South Africa (1996): *White Paper on National Defence for the Republic of South Africa - Defence in a Democracy*. Department of Defence.
- Department of Defence: Republic of South Africa (1998): *South African Defence Review*. Department of Defence.
- Department of Defence: Republic of South Africa (2012): *South African Defence Review 2012; Defence – Security – Development*. Department of Defence.
- Department of Defence: Republic of South Africa (2013): *Defence Secretariat Annual Performance Plan for 2013*. Department of Defence.
- Department of International Relations and Cooperation (2008): *Annual Report 2007-2008*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2009): *Annual Report 2008-2009*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2010): *Annual Report 2009-2010*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2011a): *Building a Better World: The Diplomacy of Ubuntu – White Paper on South Africa's Foreign Policy*. Department of International Relations and Cooperation, Pretoria, 13th of May 2011.
- Department of International Relations and Cooperation (2011b): *Annual Report 2010-2011*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2012a): *Presentation to the Portfolio Committee on International Relations and Co-operation (Incorporating Annual Performance Plan 2012-2013)*. Cape Town, 15 February 2012.

- Department of International Relations and Cooperation (2012b): *Strategic plan for the Ministry of International Relations and Cooperation 2012-2017*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2012c): *Annual Report 2011-2012*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of International Relations and Cooperation (2013): *Annual Report 2012-2013*. Department of International Relations and Cooperation.
- Department of Trade and Industry (2010): *A South African Trade Policy and Strategy Framework*. Prepared by the International Trade and Economic Development Division of the Department of Trade and Industry, South Africa. 2010. május
- Investment and the Challenge of Political Risk*. Economist Intelligence Unit.
- Ernst and Young (2012): *Building Bridges: Ernst and Young's 2012 attractiveness survey – Africa*. Ernst and Young.
- Ernst and Young (2013): *Ernst and Young's attractiveness survey – Africa 2013 – Getting down to business*. Ernst and Young.
- Ernst and Young (2014): *Ernst and Young's attractiveness survey – Africa 2014 – Executing growth*. Ernst and Young.
- Flemes, Daniel – Vaz, Alcides Costa (2011): „Security Policies of India, Brazil and South Africa – Regional Security Contexts as Constraints for a Common Agenda”. *GIGA Research Programme: Violence and Security* No. 160: 1-25.
- Flemes, Daniel (2007): „Conceptualising Regional Power in International Relations: Lessons from the South African Case”. *GIGA Research Programme: Violence and Security* No. 53: 1-60.
- Flemes, Daniel (2009): „Regional power South Africa: Co-operative hegemony constrained by historical legacy”. *Journal of Contemporary African Studies*. Vol. 27, No. 2, April 2009, 135-157.
- Geldenhuys, Deon (2010): „South Africa: The Idea-driven Foreign Policy of a Regional Power”. In: Flemes, Daniel (editor): *Regional Leadership in the Global System - Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers*. Surrey: Ashgate Publishing – Farnham.
- Gilpin, Robert (1987): *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton – Oxford: Princeton University Press.
- Gore, Charles (2013): „The new development cooperation landscape: actors, approaches, architecture.” *Journal of International Development*, 25: 769-786.

- Habib, Adam (2009): „South Africa's foreign policy: hegemonic aspirations, neoliberal orientations and global transformation.” *South African Journal of International Affairs*, Volume 16 Issue: 2: 143-159.
- Haugaard, Mark – Lentner, Howard (szerk.) (2006): *Hegemony and Power. Consensus and Coercion in Contemporary Politics*. Oxford: Lexington Books.
- Heinecken, Lindy – Ferreira, Rialize (2012a): ‘Fighting for peace’, *African Security Review*, 21:2, 20-35.
- Heinecken, Lindy – Ferreira, Rialize (2012b): ‘Fighting for peace’, *African Security Review*, 21:2, 36-49.
- Henwood, Roland (1997): “South Africa’s Foreign Policy: Principles and Problems” *Monograph No 13, Fairy Godmother, Hegemon or Partner?* May 1997.
- Huntington, Samuel (1999): „The Lonely Superpower”. *Foreign Affairs*, March/April 1999.
- Joordan Evert (2005): “South African Defense since 1994 - a study of policy-making” *Thesis presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of MMil in Military Science (Military Strategy) at the University of Stellenbosch*.
- Kalimi-Phiri, Barbara (2005): “South Africa’s Trade Policy. Country Background Paper for CUTS-CITEE’s Trade, Development and Poverty (TDP) Project.” *South African Regional Poverty Network*. 2005. szeptember 23.
- Kappel, Robert (2010): „On the economics of regional powers: comparing China, India, Brazil and South Africa”. *German Institute of Global and Area Studies (GIGA) working paper* 145.
- Karns, Margaret – Mingst, Karen (2010): *International Organizations – The politics and processes of global governance*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Kindleberger, Charles (1973): *The World in Depression 1929-1939*. Berkeley: University of California Press.
- Kiss J. László (2003): *Globalizálódás és külpolitika*. Budapest: Teleki László Alapítvány.
- Kiss J. László (2009): *Változó utak a külpolitika elméletében és elemzésében*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Kissinger, Henry (1998): *Diplomácia*. Budapest: Panem – Grafo.
- Külügyminisztérium (2011): *Magyar külpolitika az Unió elnökség után*. Kiadta a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma.
- Lipton, Merle (2009): „Understanding South Africa’s foreign policy: the perplexing case of Zimbabwe.” *South African Journal of International Affairs*, Volume 16, Issue 3: 331-346.

- Lucey, Amanda – O’Riordan Alexander: “South Africa and aid effectiveness – Lessons for SADPA as a development partner”. *ISS Paper 252*.
- Marton, Péter (2013): *A külpolitika elemzése*. Budapest: Antall József Tudásközpont.
- Marthoz, Jean-Paul (2012): „The challenges and ambiguities of South Africa’s foreign policy” *NOREF; Norwegian peacebuilding resource centre*, September 2012
- Mearsheimer, John J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*. New York, London: W. W. Norton & Company,.
- Meredith, Martin (2006): *The State of Africa: A History of Fifty Years of Independence*. London: The Free Press.
- Meredith, Martin (2007): *Diamonds Gold and War (The British, the Boers and the Making of South Africa)* New York: Public Affairs.
- Morenth, Péter – Tarrósy István (szerk.) (2011): *Stratégiai ajánlások Magyarország leendő afrikai fejlesztési stratégiájához*. Készült a HAND Szövetség „Új Hangok a Nemzetközi Fejlesztésben” elnevezésű keretpályázaton belül megvalósult Afrika-pályázat keretében a szakmai irányító testület koordinációjában.
- Morgenthau, Hans (2006): *Politics Among Nations, The Struggle for Power and Peace*. 7. kiadás. New York: McGrawHill.
- Neethling, Theo (2003): „SA Military and peacekeeping – The South African military and peacekeeping: Reflections on conditions, capacity-building and prospects”. *Scientia Militaria*, 31. évf. 1 szám: 95-110
- Nibishaka, Emmanuel (2011): „South Africa’s Peacekeeping Role in Africa: Motives and Challenges of Peacekeeping”. *International Politics, Rosa Luxemburg Stiftung, Southern Africa*, 02/2011.
- Nolte, Detlef (2010): „How to compare regional powers: analytical concepts and research topics”. *Review of International Studies*, 36: 881-901.
- Nye, Joseph (1990): „Soft Power”, *Foreign Policy*, 1990 Fall.
- Nye, Joseph (2010): „The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective”. *Foreign Affairs*, 2010 november/december.
- Paragi Beáta – Szent-Iványi Balázs – Vári Sára (2007): *Nemzetközi fejlesztési segélyezés*. Budapest: Tett Consult Kft.
- Prys, Miriam (2008): „Developing a Contextually Relevant Concept of Regional Hegemony: The Case of South Africa, Zimbabwe and „Quiet Diplomacy””. *German Institute of Global and Area Studies (GIGA) working paper 77*.

- Szabó Gábor (2010): Szétszakadó világunk. A globalizáció emberi jogi kockázatai. Pécs: Publikon Kiadó.
- Szentes Tamás (2005): *Világgazdaságtan I., elméleti és módszertani alapok*. Budapest: Aula Könyvkiadó.
- Szentes Tamás (2011): *Fejlődésgazdaságtan*. Budapest: Aula Könyvkiadó.
- Szent-Iványi Balázs (2012b): Hungarian international development co-operation: context, stakeholders and performance. *Perspectives on European Politics and Society*, 13(1): 50-65.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2013): „The East-Central European New Donors: Mapping Capacity Building and Remaining Challenges.” *Journal of International Development*, Volume 25, Issue 6: 819-831.
- Szent-Iványi, Balázs (2012a): „Aid allocation of emerging Central and Eastern European donors.” *Journal of International Relations and Development*, 2012 (15): 65-89.
- Thompson, Leonard (2001): *A History of South Africa*. New Haven and London: Yale University Press.
- Tisovszky János (1997): *Az ENSZ és a békefenntartás*. Magyar ENSZ Társaság, 1997. március.
- Tjemolane, Tshaba (2011): *South Africa's Foreign Policy towards Africa, 1994-2010: Partner or Hegemon?* Dissertation at the University of the Free State. Bloemfontein.
- UNCTAD (2005): *Economic Development in Africa, Rethinking the role of Foreign Direct Investment*. United Nations Conference on Trade and Development.
- UNCTAD (2011): *World Investment Report*. United Nations Conference on Trade and Development.
- UNCTAD (2012): *World Investment Report*. United Nations Conference on Trade and Development.
- UNCTAD (2013): *World Investment Report*. United Nations Conference on Trade and Development.
- UNCTAD (2014): *World Investment Report*. United Nations Conference on Trade and Development.
- Vickers, Brendan (2012): „Towards a new aid paradigm: South Africa as African development partner”. *Cambridge Review of International Affairs*, Volume 25. Issue 4: 535-556.
- Vigvári Gábor (2012): *Globalizáció és fejlesztő állam – A nemzetközi rezsimek változásának hatása a fejlesztő államra*. Doktori disszertáció, Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola

- Völgy, Thomas J. – Rhamey, Patrick J. (2014) „A Theoretical Framework for Comparing Regions in International Politics.” Előadás a Buenos Airesben megrendezésre került FLACSO-ISA konferencián 2014. júliusában.
- Wallerstein, Immanuel (1983): A modern világgazdasági rendszer kialakulása. A tőkés mezőgazdaság és az európai világgazdaság eredete a XVI. században. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Waltz, Kenneth (1979): *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing Company.
- Welsh, David (2009): *The Rise and Fall of Apartheid*. Charlottesville: University of Virginia Press.
- Wintrobe, Ronald (2000): *The Political Economy of Dictatorship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Worden, Nigel (2007): *The Making of Modern South Africa (Conquest, Apartheid, Democracy)*. Oxford: Blackwell Publishing.

4.2. Interjúalanyok

- Jooste, Nico: professzor, Nelson Mandela Metropolitan University.
- László, Béla: Magyarországnak a Dél-afrikai Köztársaságba akkreditált nagykövete.
- Marx, Johann: a Dél-afrikai Köztársaság Magyarországra akkreditált nagykövete.
- Mészáros, Kálmán: Magyarországnak a Dél-afrikai Köztársaságba akkreditált külgazdasági szakdiplomataja.
- Besharati, Neissan: program menedzser, ENSZ.
- Pelser, Andre: Magyarországnak a Dél-afrikai Köztársaságba akkreditált tiszteletbeli konzula.
- Pineau, Marisa: professzor, University of Buenos Aires.
- Rhamey, Patrick: egyetemi adjunktus, Virginia Military Institute.
- Sütő, Éva: vállalkozó, a Dél-afrikai – magyar gazdasági társaság vezetője.
- White, Lyal: a Centre for Dynamic Markets igazgatója a University of Pretoria-hoz tartozó Gordon Institute for Business Science-n.

5. A szerző témában megjelent publikációi

5.1. Magyar nyelvű publikációk

5.1.1. Könyvfejezet:

- Tétényi, András (2010): „A Dél-Afrikai Köztársaság: demokratizálódás és hanyatlás” In: Blahó András – Kutasi Gábor (2010) (szerk.): *Erőközpontok és régiók*. Akadémiai Kiadó.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2009): „A világgazdasági válság hatásai Fekete-Afrikában” In: Magas István (2009) (szerk.): *Világgazdasági válság 2008-2009: Diagnózisok és kezelések*. Aula Kiadó.
- Tétényi, András (2009): „A fejlesztő állam és a politikai intézményrendszer, illetve a közigazgatás kapcsolata” In: Csáki György (2009) (szerk.): *A látható kéz*. Napvilág Kiadó. (MTMT szerint 1 hivatkozás)
- Kiss, Judit – Tétényi, András (2008): „Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában.” A MEH és az MTA közötti együttműködés keretében folyó Kína-projekt 2. számú témablokkja – *Kína nemzetközi kapcsolatai* – számára készített tanulmány. (MTMT szerint 1 hivatkozás)

5.1.2. Műhelytanulmányok

- Tétényi, András (szerk.) (2012): *Magyarország 2011-2012-re vállalt, Európai Unió kívüli, fejlődő országok számára nyújtandó klímavédelmi előfinanszírozási támogatásainak megvalósításáról szóló stratégiai tanulmány*. Zöld Áram Kft.
- Tétényi, András (2009): „Global Governance vagy Globális kormányzás” (Global Governance) Háttér tanulmány A Poszt-Lisszaboni Stratégia (PLS) kormányzása kapcsán kialakításra kerülő magyar álláspont megalapozásához.

5.2. Angol nyelvű publikációk

5.2.1. Folyóirat cikk

- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2013): „The East-Central European New Donors: Mapping Capacity Building and Remaining Challenges.” *Journal of International Development*, Volume 25, Issue 6, pp. 819-831.

- Tétényi, András (2011): “Sustainability within the Social Assistance System of the Republic of South Africa”. *Köz-Gazdaság, Economic Theory and Policy*, December 2011.
- Tétényi, András (2010): “The Economic Dimensions of Global and Regional Governance” Book review of Wioletta Niemiec – István Benczes (szerk.): *The Economic Dimensions of Global and Regional Governance. Society and Economy*, Vol. 32, No. 1.
- Tétényi, András (2009): „60 Years, a Long Way To Go” Review of the papers presented at the Faculty of Economics section of the Conference marking the 60 year old anniversary of the Corvinus University of Budapest. *Society and Economy*, Vol. 31, No. 1.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2008): „Transition and Foreign Aid Policies in the Visegrád Countries: A Path Dependant Approach”. *Transition Studies Review*, Vol. 15, No. 4, pp. 573-587. (MTMT szerint 12 hivatkozás)
- Tétényi, András (2008): „On Mihály Simai’s Book Entitled ‘The World Economy in the Turbulent 21st Century’”. *Development and Finance*, 2008/4 pp. 86-87.

5.3. Műhelytanulmányok

- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2012): *Assessing Existing Practices in Capacity Building and Experience Sharing for the Central European New Donors*. Mapping report prepared for the World Bank Institute.

5.4. Konferencia, előadás

- Tétényi, András (2014): „South Africa vs. Nigeria: Competing Countries for Leadership Position in South Africa” Előadás az ISA-FLACSO konferenciáján (Global and Regional Powers in a Changing World) 2014. júliusában, Buenos Airesben, Argentínában.
- Tétényi, András (2013): „Visegrád countries in International Development Cooperation The Case of Hungary” Előadás a Demnet Alapítvány által rendezett Visegrádi országok a nemzetközi fejlesztési együttműködésben című konferencián, 2013. január 21-én.
- Tétényi, András (2011): “Cosmopolitan democracy in Kyrgyzstan” paper presented at the 8th CEEISA convention in Istanbul.
- Tétényi, András (2011): “Sustainability within the social assistance system of the Republic of South Africa”. Paper presented at a conference organised by Central European University’s Political Economy Research Group

- Tétényi, András (2010): “The Effects of the Economic Crisis on Sub-Saharan Africa’s Political Institutions” Paper presented at the III. International Annual Conference at the M. V. Lomonosov State University in Moscow, 15. April, 2010.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2009): „Transition and Foreign Aid Policies in the Visegrád Countries” Paper presented at the „Beyond Transition: 1989 – 2009” conference in Liverpool.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2009): “A világgazdasági válság hatásai Fekete-Afrikában”. Előadás a 20 éves a Közgazdaságtudományi Kar konferencián.
- Szent-Iványi, Balázs – Tétényi, András (2008): „The Role of Central and Eastern Europe in the EU’s Development Policy.” Paper presented at the 12th EADI General Conference, Geneva.